

Значення гри неможливо вичерпати й оцінити розважально-реактивними можливостями. У тому і є її феномен, що, будучи розвагою, відпочинком, вона здатна перерости в навчання, у творчість, у терапію, у модель типу людських відносин і проявів у праці.

Гра - школа професійного та сімейного життя, школа людських відносин. Але від звичайної школи вона відрізняється тим, що людина, навчаючись у ході гри, і не підозрює про те, що чомусь учиться. У звичайній школі неважко вказати джерело знань. Це вчитель - особа навчальна. Процес навчання може вестися у формі монологу (вчитель пояснює, учень слухає) і у формі діалогу (або учень ставить запитання вчителю, якщо він чогось не зрозумів й у стані своє розуміння зафіксувати, або вчитель опитує учнів з метою контролю). У грі немає джерела знань, що пізнається легко, немає учнів. Процес навчання розвивається мовою дій, учаться й учать усі учасники гри в результаті активних контактів один з одним. Ігрове навчання ненав'язливе. Гра здебільшого добровільна й бажана.

Реалізація ігрових прийомів і ситуацій при визначеній формі занять відбувається за такими основними напрямками:

- дидактична мета ставиться перед учнями у формі ігрового завдання;
 - навчальна діяльність підкоряється правилам гри;
 - навчальний матеріал використовується в якості її засобу;
 - у навчальну діяльність вводиться елемент змагання, що переводить дидактичне завдання в ігрове;
 - успішне виконання дидактичного завдання пов'язується з ігровим результатом.
- Отож, у процесі дидактичної гри на уроках української мови:
- освоюються правила поведінки та ролі в них соціальних груп класу (міні-моделі суспільства), що переносяться потім у «велике життя»;
 - розглядаються можливості самих груп, колективів, аналогів підприємств, фірм, різних типів економічних і соціальних інститутів у мініатюрі;
 - здобуваються навички спільної колективної діяльності, відпрацьовуються індивідуальні характеристики учнів, необхідні для досягнення поставлених ігрових цілей;
 - накопичуються культурні традиції, привнесені у гру учасниками, учителями, притягнутими додатковими засобами: наочним приладдям, підручниками, комп'ютерними технологіями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Непийвода Н. Мовні ігри та гумор у рекламному тексті. //Українська мова та література. - 2001. - №12. - С.9.
2. Саюк В. Ігрові методи та їх дидактичне значення. //Рідна школа.-- 201.-- №4. – С.20.
3. Сухомлинський В. Сердце отдаю детям. / Сухомлинський В. Избрание произведения: В 5-ти томах – К.: Радянська школа, 1979-1980 .—Т.3. – С.102.

Горба Г.

Науковий керівник – доц. Данилевич М. М.

ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОЇ МАНЕРИ ЯРОСЛАВА ПАВУЛЯКА

Творчий доробок Ярослава Павуляка досить невеликий, «Та суть, зрештою, не в тому, – пише про Павуляка-поета літературознавець Петро Сорока. – Досить прочитати будь-яку ліричну мініатюру чи більший обсягом твір, аби відчути, що це справжня поезія. Поетів такого рівня в Україні одиниці»[2,77].

Ярослав Павуляк належить до тієї плеяди митців, які писали мало, друкувалися не часто, проте естетична вартість опублікованого завжди була високою і оригінальною. За своє творче життя він видав лише три поетичні збірки: «Блудний лебідь»(1993), «Могили на конях»(1999) та «Дороги додому»(незадовго до відходу в інший світ – 2009). Творчість Ярослава Павуляка на сьогодні мало дослідженою, тому тема роботи є доволі актуальною. Мета: з'ясувати специфічні ознаки творчої манери письменника.

Ярослав Павуляк народився 30 квітня 1948 року в селі Настасів Тернопільського району Тернопільської області. Закінчивши середню школу в рідному селі, Ярослав вступив на відділ кераміки Львівського училища прикладного мистецтва імені Івана Труша. Там він навчався до 1971 року. Далі працював у Львові на різних роботах: у Львівській картинній галереї, у Львівських науково-реставраційних майстернях. 1 травня 1969 року Ярослав Павуляк встановив у селі Настасів пам'ятник Тарасові Шевченку. За це його переслідувало КДБ. 1969 року Павуляк вступив на філологічний факультет Чернівецького університету. У грудні 1971 року його виключили за пропаганду українського націоналізму. 1972 року Павуляк вступив на філологічний факультет Кам'янець-Подільського педагогічного інституту (нині Кам'янець-Подільський національний університет). За свої погляди був відрахований з інституту, згодом змушений емігрувати до Чехословаччини.

Поет має чітку моральну орієнтацію, світ свого національного ідеалу. Це досить яскраво простежується у його творчості. «Ярослав Павуляк – поет міту, поет власної знакової системи, глибоко вкоріненої в максималізм християнської етики. Відстоюючи засадничі цінності «сакруму», він наскрізь молитовний, а отже його поезія – Дух і Пам'ять у всіх виявах національної природи. То є безперервна полеміка стану душі», – каже про поета Степан Сапеляк [1,5]. Безсумнівна оригінальність художнього світобачення, відсутність набору штампованих фраз і псевдопатріотичної риторики принципово відрізняє поезію Ярослава Павуляка від заангажованої продукції більшості сучасників-поетів. Ці вірші – вислови справді вільної особистості, не зв'язаної ніякими канонізованими умовностями: «В роті людини / вулкан зашнурований. / Дбайливо спрасовані крила / виснуть у шафі / на цвяшку / Стебла мовчання / Від підлоги до піднебіння» [3,101].

Поет Ярослав Павуляк постає як митець вибухової експресії. Досвід несвідомого вираження духу – фантазмагорія, фатаморганігалюцінації – допомагають йому проникнути по той бік свідомості, досягнути нескінченне і досі незнане. Часто прийоми, якими поет досягає цих ефектів, традиційно сюрреалістичні: містика, елементи фантастики, жахи, спотворене людське тіло, такий собі театр абсурду: «Лежить обличчя на асфальті... Я підійшов, а біля нього / Світився вирваний язик» [3,95]. Поет творить на перехресті стилів: бінарність самоідентифікації у реальності, психічний анархізм, звільнення від контролю розуму, спонтанність вислову та інтуїтивізм органічно поєднують непоєднані стильові манери: химерний гротеск («Так живу, щоб колись навесні \ Заспівали могили на конях (...) Пливе по воді книга, мов айсберг. / Зі споду її перелистують / риби, / водорості» [4,28]), чистий ліризм («Знайдуть мене з янтарними очима / Не витязем на карому коні – / Лежатиму навпомацки плечима / До неба, а душею до стерні» [3,103]), суміщення сну і реальності, уявні й нелогічні сполучення предметів («Ось місце / нашого поцілунку. / Ми спекли його / між вустами / і поклали в пташине гніздо. / Потім ввійшли у стовбур, / обмоталися корою / і від вітру хитались / вкупі / з деревом, / гніздом, / поцілунком» [3,67]).

У творчості поета значну роль відіграє лаконізм, творчі комбінації є досить простими, проте у сукупності вони породжують нову поезію, яка адресована вдумливому читачеві, здатному до співтворчості, наділеному асоціативним мисленням. Переважна більшість поетичних образів персоніфікована.

Поет звертається до народно-фольклорних мотивів (зокрема, лемківської образної культури), використовує мовні засоби: діалектизми, зменшено-пестливу лексику. Вартими уваги є і вірші-тавтограмми («Дорікають дощам даремно», «Село сувоєм сну сповите»), вірші-замовляння, де наявні елементи чаклунства («Булатна / біла булава / болить у тілі. / Бували / біля берегів / букети білі» [3,38]), вірування про переселення людської душі в рослинний світ: «Пам'ятаю те місце, / де каміння підстрибує вгору, / мов іскри, / де листя таке дитяче, / де сміється воно і плаче, / де до тіла / земля впритул – / там / зацвіту» [3,104], сподівані моменти ніжності, що неможливо збагнути розумом («Ми не знали, що є прощання», «Був тихий день. Безвітре літо», «Одягни-но біле, біле», «Блукає потяг по Карпатах»). У таких творах досить яскраво простежується оригінальність автора, вірші зацікавлюють інколи неструктурованістю рядка, також різнобарв'ям художніх засобів. В поезіях відчувається якась загадкова енергія, що є джерелом життєвої сили. «Цим поет намагається втілити в поетичному творі зв'язок часу, досвід історії, естетики», – вважає Степан Сапеляк [1,10].

Знаменними є і поеми «Блудний лебідь», «Реквієм», «Підошва» та «Скрипаль і балада про нього». У них часто зустрічається персоніфікація дороги довкола моєї рани», відчувається духовний клімат епохи. Ці твори мають примхливу композицію, оригінальний строфічний малюнок і демонструють право поета на зухвалий експеримент. Романтична піднесеність у поєднанні з елементами фантастики, умовний сюжет, психологічні паралелізми, символіка, гіперболізація і віра в магічну дію слова справляють сильне емоційне враження. У Ярослава Павуляка завжди свіжі й несподівані тропи, чудесні мистецькі образи, дивовижні словесні знахідки.... Їх приємно перерхитувати чи просто повторювати вголос. Від того вони не втрачають свого природного блиску.

Аналіз творчого доробку засвідчує, що протягом свого життя Ярослав Павуляк шукав свій шлях та пізнавав світ, де «йшли дерева за людьми, несли гнізда у руках, за деревами трава, за травою сніг» [3, 113].

Творчість Ярослава Павуляка переживає сьогодні нову хвилю визнання. Він не комерційний автор, але є багато читачів, які захоплені його поезією, бо відчувають духовну спорідненість із автором, тому що він не фальшує, не грається навіть сам із собою, зосереджений на внутрішньому, а не на суєтному зовнішньому. Слово шанованого поета екологічно чисте і байдуже до влади і агресії, воно спонукає до відвертих відповідей, яких ще ніхто, нікому і ніколи не давав. Це приваблює найбільше і, на мою думку, психологічно змінює якісь дуже суттєві речі, адже кожна людина, яка прочитає ці вірші, можливо, зрозуміє щось важливе про себе і своє призначення, відчує свідомий потяг до повноцінного існування на землі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Степан Сапеляк.... Лебедине знамено Ярослава Павуляка// Павуляк Я. Дороги додому. – Тернопіль: Джура, 2009, -- С. 5-15.
2. Сорока П. Моя душа – мов квітка на коні або у ритмі кінських копит: [ювілей поета, громадського діяча, директора Тернопільського музею політв'язнів і репресованих Ярослава Павуляка] // Тернопіль. – 2008.-- №2. – С. 77-79.
3. Ярослав Павуляк. Дороги додому: Поезії. Поеми. – Тернопіль: Джура, 2009. – 156 с.
4. Ярослав Павуляк. Могили на конях: Поезії. – Тернопіль: Астон, 1999. – 64 с.

Горин Н.

Науковий керівник – доц. Вашиків А. П.

ІНТЕГРОВАНІ УРОКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА У ШКОЛІ (НА ПРИКЛАДІ ПОЕМИ «КАТЕРИНА»)

Реформування освіти, визначене Державною національною програмою «Освіта» (Україна ХХІ ст.), передбачає формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації, формування гуманітарного мислення. Оновлення змісту освіти є визначальною складовою реформування освіти в Україні і передбачає приведення його у відповідність із сучасними потребами суспільства. Тому художню літературу вчителі повинні розкривати, а учні сприймати та аналізувати як мистецтво слова, як поетичне вираження духовного життя народу. Література – єдине з усіх відомих мистецтв, яке вивчається від першого й до випускного класу в школі і розглядається В. Вансловим та О. Рисаком як провідний вид творчості. Потрібно зазначити, що вона має певну своєрідність, у зв'язку з чим ми нерідко зустрічаємо слововживання «мистецтво і література», яке свідчить про те, що за здатністю повно і широко відобразити життя вона є всеосяжним мистецтвом, оскільки сфера застосування мови безмежна, і тому все, що може бути позначене словом, може увійти у літературний твір, якщо це необхідно для реалізації художнього задуму. Використання творів суміжних мистецтв у процесі вивчення літератури класична методика (В. Голубков, В. Острогорський, М. Рибникова та ін.) трактувала в основному як застосування наочних методів навчання. Пізніше взаємодія мистецтв розглядалася у